

ד.

הספר על הגאון הגדול ציס"ע מרן ר' בן ציון וצללה"ה,
אבריק בילסק, מח"ס "שערי ציון", אשר נשאתי עליו ביום
עריכת אדר שנת תרע"ז.

ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה, שנה
ראשונה אמר להם שטא עוברי עב"ם יש בכם, דכתיב ועבדתם
כו' ועצר את הסמים ולא יהי מפר, בדקו ולא מצאו, שני
אמר להם שטא עוברי עברה יש בכם, דכתיב וימנעו רביבים
ומדקוש לא הי' ומצח אשה זונה הי' לך וכו', בדקו ולא מצאו,
שלישית אמר להם פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין ניתנין,
דכתיב נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר, בדקו
ולא מצאו, אמר אין הדבר תלוי אלא בי, מיד ויבקש דוד
את פני ה', מאי היא? אמר ריש לקיש טשאל באורים ותומים,
מאי משמע? אמר ר' אלעזר אתיא פני פני כו' ויאמר ה' אל
שאוץ ואל בית הדמים, על אשר המית הגבעונים, וכי היכן
מציינו בשאוץ שהמית הגבעונים? אלא מתוך שהרג נוב עיר
הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מע"כ כאילו הרגו, קא
חבע אל שאוץ שלא נספד כה"כ וקא חבע על אשר המית
הגבעונים? אין, דאמר ר"ל מאי דכתיב בקשו את ה' כל ענני
ארע אשר משפטו פעלו, באשר משפטו שם פעלו.

(יבמות ע"ח)

והנה סיבת הדבר ששאוץ לא נספד כהלכה מבואר בתוס' סנהדרין מ"ו
ד"ה והספירא) "דיראים היו לסופדו להראות שמצטערין עליו מפני דני", כי

הי'

הי' אימת דוד עליהם. וזה נגד ההלכה, כדאיתא בסנהדרין (י"ה מ"ט), כתיב כל אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצוונו יומת, יכול אפילו לדברי תורה, ת"ל רק חזק ואמץ (פירש"י: רקין מיעוטין שאם בא הכלך לבטל דברי תורה אין שומעין לו), ולא הי' להם להחזיק מפני דוד, כי בדברי תורה אין חיוב לשמוע אל המלך.

ועוד יש לומר, כי סבת הדבר שלא הספידוהו כראוי הי' כפאת מצב המלחמה שכל ישראל היו טרודים באבלם כדכתיב, ופלשתים נלחמים בבני ישראל וינוסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר הגלבוע, וידבקו פלשתים את שאול כו' וימת שאול ושלשת בניו ונושא כליו גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו, ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העמק וכו' ויעזבו את הערים וינוסו ויבואו פלשתים וישבו בהן" (שמואל א' י"א א' ח'), וכמה קשה הדבר לצייר את המהומה והמבוכה שהיתה אז במחנה ישראל, אשר הי' לחרב ולשבי, והעם בוכים למשפחותיהם אבות על בנים ובנים על אבות, כמה מהם נשארו יתומים חיים ואלמנות חיות בלי משען לחם, כדכתיב, מנות ישראל על שאול בכינה המלבישן שני עם עדנים" (שמואל ב' א'), ואמרו חז"ל (מדרש שמואל), ר' יודא אומר בנות ישראל ודאי על שאול בכינה שבשעה שהיו בעליהן יוצאין למלחמה הי' זנן ומפרנסן ומלבישן שני עם עדנים, וגדולה היתה הבכיה כאשר הביאו החללים ממערכות המלחמה וכל אחד בא להכירם, זה הכיר את בנו היקר מת, בנים הכירו את אביהם ונשים את בעליהן, וכל אחד הולך ובוכה בראותו את ההרוגים, הפצועים ומדוקרים, והיתה תאניה ואניה, וחשבו ישראל כי אין צורך להספיד ביחוד את שאול המלך וכללו את הספדו בתוך ההספד והאבל הכללי, וכן מצינו כתוב: "ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב" (שמואל ב' א'), אבל לפי ההלכה הי' להם לעשות על שאול אבל יחיד, כמבואר במוע"ק כ"ב, ת"ר חכם שמת בית מדרשו בטל, אב בית דין שמת כל בתי מדרשות שבעירו בטלין, נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטלין, וכאשר בקרבנות יש הבדל וחילוק בין מינים שונים, יש קרבן צבור ויש קרבן יחיד, ויש קרבן צבור הדומה לקרבן יחיד וקרבן יחיד הדומה לקרבן צבור, וכמבואר ברמב"ם (בהקדמתו לסדר קדשים): "והמין הרביעי קרבן יחיד דומה לקרבן צבור והוא קרבן פסח ששוחט כל אחד ביום י"ד בניסן", כמו כן יש צרת יחיד ויש צרת רבים, ויש צרת יחיד הדומה לצרת רבים, ובמלחמת שאול עם הפלשתים כשכל ישראל נגפו במלחמה ולא היתה משפחה בישראל שלא הקריבה את חלבה ודמה על שדה קטל היתה צרת היחיד נחשבת כצרת רבים, כמו קרבן פסח שנחשב כקרבן צבור לפי שכל אחד שחט ב"ד בניסן שה לקרבן, אבל מיתת שאול

הספר על הגאון ר' בן ציון מבידסק.

כט

היונה צרת רבים ממש, כמו קרבן צבור שכל ישראל משותפים בו ממש, והי' להם לישראל להתקבץ בפומבי ולהספידו ברוב עם ולעשות עליו אבל יחיד כמו שעשו אצל שמואל כדכתיב „וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספדו לו“ (שמואל א' כ"ה), ובני ישראל שלא עשו על שאול אבל יחיד רק כלדו את הספר בתוך ההספד הכללי על חללי המלחמה עשו שלא כהלכה, כי הי' להם להוקיר את שאול מלכם שהי' בחיר ה' ולהבדילו מן ההספד הכללי ע"י הכרות אבל יחיד המיוחד לכבוד המלך שמת, וזה „שלא נספד כהלכה“.

מורי ורבותי!

במצב נורא כזה אנו נמצאים עכשו, צרת המלחמה העולמית תקפה את כולם ואין משפחה בישראל שלא הקריבה קרבן על מזבח המלחמה, צרות רבות סבבונו וכבר כשל כח הסבל ואין עוד בכחנו לבכות על שברנו הגדול מני ים, ואין מספר להתלאות שעדו ועברו על ראשינו, ונתקיים בנו המקרא „היחה לי דמעתי לחם יומם וליילה“ כפשוטו, כי גבר עלינו הרעב עד שקמצנו לחם מטפינו והילד מבקש מאמו פת לחם לסעוד את לבו ואין פורש לו, אזי יבכה הילד עד עיפות והוא נופל בתוך שינה מתוקה המשביעה את רעבונו, וצרת היחיד דומה לצרת רבים, כי לכל אחד יש לבכות ולספור, אבל עכשו נתאספנו כולנו לעשות אבל יחיד על צרת רבים ממש, כי מת עלינו הגאון הגדול צדיק יסוד עולם פאר הדור ותפארתו מרן ר' בן ציון וצללה"ה וקבל עם נוריד את דמעותינו על צרת הצבור שכולנו משותפים בה ממש ונספידו כהלכה.

והנה הספידא של חכם יקרא דאורייתא כמבואר במוע"ק כ"א אצל בני ר' עקיבא שמתו, „עמד ר' עקיבא על ספסל גדול ואמר אחינו בית ישראל שמעו אפילו שני בניו חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם, ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק, אלא כך אמרתם תורת ה' בלבנו וכ"ש ששכרם כפול“ (פירש"י: שלכבוד התורה באתם), ובזה יש לבאר את הכתוב „קרא עלי מועד לשבור בחורי“ (איכה א'), כי השי"ת צוה בתורתו „שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'“ (דברים ט"ז), והנה תכלית המצוה הזאת היתה כדי שכל בני ישראל יבואו לירושלים לראות בכבוד התורה, כי בירושלים היו נמצאים גדולי התורה והיראה, מורי ומדריכי האומה, הכהנים והלויים והב"ד הגדול של שבעים ואחד שהיו שלמים בכל המעלות ומדות טובות, הם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, חכמי ישראל המצוינים, כמו שאמרו חז"ל על ר' יוחנן בן זכאי אשר הי' הקטן שבתלמידי הלל הזקן ולא הניח מקרא ומשנה וגמרא, הלכות ואגדות ודקדוקי סופרים וקליו וחמורין וגזירות שוות, תקופות וגמטריאות, משלות שועלים ושיחת קלים

דקלים ושיחת מלאכי השרת (ב"ב קל"ד), וגם קיסר רומי נתפעל מחכמתו ומילא את בקשתו לתת לו עיר יבנה וחכמיה (גיטין נ"ו). ושמונים תלמידים היו להלל הזקן, וכמו"כ שמאי ותלמידיו, אשר הורדוס המלך בשעה שהרג את חכמי ישראל השאיר בחיים את אחד מתלמידיו בבא בן בוטא למשקיל עצה מיניה (ב"ב ד'), ותלמידיו ריב"ז היו מפורסמים בחכמתם ואחד מהם ר' יהושע בן חנניא הי' קרוב למלכות (חולין ג"ט, ברכות ג"ו, תענית ז') והי' אומר, אם יהיו כל הימים דיו וכל האגמים קולמוסים והשמים והארץ יריעות וכל בני אדם לברין אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדתי (מדרש), ובמועד כשנקהל כל ישראל בירושלים וראו את כבוד התורה, את מורי התורה ותלמידיהם הנחמדים והנעמים אזי עבר עליהם רוח קנאה, קנאת סופרים שתרכה חכמה, וכל אחד ואחד הי' משתדל להעלות את בנו לירושלים ולהכניסו בתוך בתי המדרשות לתורה, ואמרו חז"ל, אין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחל (אבות פ"ו), הביאור, כי הסיבה שהטביע הקב"ה בטבע האדם את אהבת הכבוד היא בשביל התורה, כדי שיראו אנשים בכבודה ויתקנאו בה, אבל עכשו בעו"ה חרבה עירנו ושבת עולי רגלים ובטלה כבוד התורה ולומדי, והקב"ה מרים אצלנו כבוד התורה בזה שקורא מועד, לשבור בחורי, היינו צדיקי ודור, כי תשעה באב נקרא מועד ומיתת צדיקים ששקולה כשריפת בית אלקינו ג"כ נקראת מועד, וכאשר אנחנו מתקבצים עכשו להספיד את גאון הדור ולחלק לו את כבודו האחרון והבנים הקטנים שואלים להוריהם - מביאיהם: מה יום מיומים שנחאספנו כולנו לביהמ"ד ומדליקים נרות בכל פנה? ועל זה משיבים ההורים: מתאבלים אנחנו על פטירת גאון וצדיק הדור, עטרת ראשנו, אשר בזכות תורתו היינו בטוחים מכל רע ועכשו אין לנו מי שיגן עלינו, ודברים אלה נרשמים בלב הילד עד אשר גם כי יזקין ישארו חרותים על לוח לבו ולא יסורו ממנו, ולעולם ישאר בזכרוננו יקרא דאורייתא, כי ראה את אבותיו השופכים דמעות כמים על כבוד התורה כי גלה.

ואנו דומים לבנים עשירים, אשר אביהם דר בדירה נאה כאחד האצילים בחדרים מרוחים ומתוקנים המיוחדים לצרכים שונים, חדר האוכל, חדר האורחים, חדר השינה, חדר התבשיל, חדר הילדים, ומלבד כל אלה נמצא שם חדר מיוחד, אשר שם מסודרים כלים נחמדים, עתיקים ויקרי המציאות, ועל הכתלים תלויות תמונות יקרות, אשר מחירן עולה לסכומים גדולים, גם נמצאים שם פרחים ושושנים מלאכותיים מרהיבי עין, והילדים הקטנים בני העשיר ישתעשעו בהם כל היום ולא יחפצו לעזוב את החדר היפה ועיניהם לא תשבענה לראות ולהתענג על כל היקר הנמצא בחדר המקושט הזה, ואם תכעוס לפעמים עליהם על אשר לא יחפצו לצאת מן החדר המקושט אבל הם לא יוכלו לעזוב את השושנים והפרחים היקרים מעשה ידי אומן המדמה צורה ליצורה ומתחרה

עם הטבע לעשות גם הוא כמוהו, כמו"כ התמונות היקרות והציורים הנחמדים, המושכים אותם כבבלי קסם, והם יושבים שם כל היום ומשתעשעים עם הפרחים ועם התמונות, ומתענגים על יפם. והנה כל זה הי' בשעה שמצב ההורים הי' איתן ופרנסתם מצוי, אבל כשירדו ממצבם ולא הי' עוד ביכולתם לדור בדירה מרוחת עם חדרים רבים, רק שכרו להם חדר אחד ושם נכלל חדר האוכל והשינה והתבשיל וכו', והמקום צר ואי אפשר לסדר שם את הכלים ואת התמונות ואת הפרחים, אזי יקחו הילדים את כל הכלים וישימו אותם בתיבות קטנות ואיזה פעמים בשבוע יפתחו את התיבות לראות את מחמדי עיניהם מימי קדם ולהתענג על הודם ותפארתם, אולם בהמשך הזמן גם תענוג זה נקח מהם, כי אמם היקרה, עקרת הבית אשר עסוקה במסחר וקנין כדי להרויח פרנסת ביתה, חלתה ונפלה למשכב, ואז היו הבנים הצעירים מוכרחים לעזוב את שעשועיהם ולהעביר מזכרונם את ימי העבר, ונכנסו לשוק החיים למלא מקום אמן ולפרנס את עצמם ואת אמם החולה, ומקוצר רוח ועבודה קשה לא הי' עוד ביכולתם לשמור את הפרחים והתמונות היקרות עד שנרמסו ונשתברו והושלכו על אשפות.

כמו כן אנחנו אשר בעת היותנו צעירי אדמתנו ובית המקדש הי' קיים הי' לנו מקום מיוחד, שבו ישבו חכמי האומה שעשו ציצים ופרחים לתורה ובנינו הצעירים בעלותם במועד יחד עם הוריהם לירושלים נשארו שם כל הימים לשמש את חכמי ישראל ולשתות בצמא את דבריהם, כל זה הי' בהיותנו על אדמתנו, ארץ אשר לא תחסר כל בה ופרנסתנו היתה מצוי, אבל כאשר גלינו מארצנו וחרבה בית מקדשנו ונתפורנו בין האומות ומצבנו נדלדל היינו מסתפקים בתיבות קטנות, אילו הישיבות והמתיבתות הקדושות, שבראשן עמדו חכמי וגדולי האומה המקושטים בכל מיני קישוטים והשלמים בכל מעלות ומדות יקרות, ובנינו היקרים למדו תורה מפיהם ושמרו במקצת על הציצים והפרחים היקרים, והיו מתענגים על יקרת ערכם ותפארתם, כי הם נשארו לפליטה מכל אשר הי' לנו בימי קדם, כמאה"כ, ואהי להם למקדש מעט" (יחזקאל י"א) ואמרו חז"ל, "אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות" (מגילה כ"ט), אבל עכשו עת צרה היא ליעקב אשר כמוה לא היתה, כי ההורים כבר נחלשו מרוב הצרות ואין עוד בכחם לעסוק בפרנסת ביתם, והבנים הצעירים הוכרחו לעזוב את בית תלמודם ולמלא את מקום אבותם, ואנו רואים עכשו בנים צעירים ורכים אשר לא הורגלו לשום עבודה והם עובדים בזעת אפם בעבודה קשה המפרכת את הגוף, כדי לפרנס את הוריהם ובני ביתם, ועליהם אני קורא את המקרא, בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש" (איכה ד'), כי בנינו היקרים שלמדו בישיבות הקדושות ושמנו לילות כימים באהלה של תורה מוכרחים עכשו לעבוד

עבודת פרך ; בנינו היקרים המסלאים בפז הנועדים להיות למאורות בישראל ולהאיר עלינו מאור תורתם וחכמתם, גסי הצורה וחלושי החומר, הוכרחו לעזוב את אהלי שם ונעשו לנבלי חרש, לכלי חרס שעשויים להשתמש בהם בחמר ובלבנים, לדברים גסים ופשוטים, ובתי הישיבות נשארו שוממים, וראשי הישיבות, חכמי וגדולי האומה, שעשו ציצים ופרחים לתורה, הולכים בגולה ובשעה קשה כזו, שמצב התורה ירד פלאים ונושאי דגלה נודדים מעיר לעיר, כמו השושנה המתגלגלת ממקום למקום באין מאסף אותה, כי אין מי שישמור עליה, כמו כן חכמי התורה אשר אין מי שישמשם, כי תלמידיהם הלכו מהם ונפזרו לכל רוח לבקש אוכל למו, מה עושה הקב"ה ? הוא אוסף את השושנה באוצרו הטוב, כמאמר חז"ל, דודי ירד לגנו לערוגת הבשם לראות בגנים וללקוט שושנים, אמר ריב"ח דודי זה הקב"ה, לגנו זה העולם, לערוגת הבשם אלו ישראל, לרעות בגנים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וללקוט שושנים לסלק את הצדיקים שבישראל (שה"ש רבה).

וכמה יש לנו להתאונן על השושנה הנחמדה הזאת, הגאון הצדיק ר' בן ציון זצ"לה"ה, אשר הקב"ה לקטה ואספה באוצרו, פרח נחמד ומרהיב עין, אחד משרידי הדור הישן, תמונה עתיקה ויקרת ערך, גאון נפלא וצדיק מפורסם, אשר הקדיש את ימיו לתורה ועבודה והכל למד ביגיעה עצומה ובעמקות נפלאה לאמתה של תורה, להורות לעם את המעשה אשר יעשון, כמו שהראה בספרו היקר, שערי ציון.

ואמרו חז"ל, אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעליותא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא, א"ל הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב (תהלים פ"ז) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד (ברכות ח'), הביאור בזה, כי כתוב בתורה, כי יפלא ממך דבר למשפט כו' וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, ובאת אל הכהנים הלויים וכו' ועשית עפ"י הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים י"ז) ואמרו חז"ל, מלמד שהמקום גורם (סנהדרין י"ד) וכמאה"כ, כי מציון תצא תורה, כי שערי ציון היו פתוחים תמיד לפני כל הבאים לשאול דבר מפי הסנהדרין הגדולה, שהיו יושבים בשער המזרחי (משנה סנהדרין פ"ו וברש"י שם), והם הורו הלכה למעשה לאמתה של תורה. וזה כונת חז"ל באמרם, אוהב ה' שערי ציון - שערים המצוינים בהלכה, כי בשערי ציון היו מתכנסים הסנהדרין הגדולה להורות הלכה לרבים ולהשיב לכל השואלים דבר בתורת ה', ומיום

שחרב ביהמ"ק ובטלה הסנהדרין ויצא מציון כל הדרה, חכמי ישראל מכבדים את מקומם ובכל מקום ששם נמצא חכם ישראל המורה הלכה לרבים בהיתר ואיסור, חייב וזכאי, טמא וטהור, חשוב מקומו כשערי ציון שהיו מצוינים בחלכה, והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא, מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, וכמבואר.

והנה הגאון הצדיק ר' בן ציון זצלה"ה הי' מצוין בהלכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא להשיב לשואליו דבר בהלכה למעשה, וכמה עלינו לעורר בכי על הסתלקותו, כי גדולה האבדה שאבדנו ומי יתן לנו תמורתו.

ועל העת הזאת יש לצייר הציור דלהלן: אשה אחת בת גדולים וטובים, יראים וחרדים על דבר ה', והיא בעצמה בהיותה בבית אביה הלכה בדרכי הוריה לירא את ה' ולשמור מצוותיו, אך לאחר הנשואין כאשר יצאה מבית אביה ועלתה לגדולה, שכחה את דרכי אבותיה והתחילה לחקות את בנות עם הארץ ופסקה לדקדק במצוות ה' כפי חנוך הוריה הישרים, ואת בניה חנכה ע"י מורים זרים ללמד שפות זרות ומדעים שונים, ורק לעתים קבועות בא אל ביתה איזה מלמד ללמוד עם בניה גם קצת תורה, ולא להשריש בלבם יראת ה', רק שלא יהיו בורים, כי הי' חרפה לה בעד משפחתה שבניה לא ידעו כלום ויהיו רקים לגמרי מתורה, וכאשר אירע לפעמים שאביה הזקן בא לביתה, חרה לו עד מאוד על חנוכה הזר ועל הנהגתה הרעה, ויוכיח אותה כפעם בפעם, ולא הטתה אוזן לתוכחתו מרוב טובה ושליו, ויהי היום ונסתכנה בלידה והרופאים אמרו נואש לחייה, והיא בעצמה ג"כ הבינה למצבה כי ברע היא וכי חייה תלויים לה לרגעים באין תרופה מרופאי האליל ורק לה' הישועה, ותקרא להילדים ותאמר להם: "בנים חביבים, לכו אל אבי הצדיק ותבקשוהו בשמי, כי יתפלל בעדי לה' ואני מבטיחהו כאשר יקימני ה' ממטתי אנהל את ביתי כפי אשר יורני וע"פ דרך התורה והמצוה, ובטוח אנכי בתפלת אבי הצדיק שה' ירחם עלי בזכות תפלתו", והבנים החישו אל בית זקנם לבקשהו אודות אָמם ובבואם שמה מצאי אותו מת ואנשי העיר יסבבו את הבית לחלק לו את כבודו האחרון ולהספידו ולבכותו, אזי נפלו הילדים על גופת זקנם הצויק וצעקו: "אבינו היקר! סלח לפשע אמנו אשר לא שמעה לתוכחתך העתיר בעדה לה', כי יקימה ממטתה שלא נשאר יתומים באין אם, וכאשר תקים מחליה תוכל לגדלנו כחפצה עכשו, ברוח התורה ויראת ה'".

כמי -ן אָמנו כנסת ישראל, אשר זה יותר משתי שנים ומחצה שהיא שוכבת על מטתה וסובלת מכאובים נוראים וכמעט שאין תרופה למכתה עפ"י דרך הטבע ואין מעצור לדם הנשפך, מי לחרב ומי לרעב, וכל זה על אשר עזבנו את תורתנו, כמאה"כ, ויאמר ה' על אשר עזבם את תורתי אשר נתתי לפניכם

יפניהם (ירמי' ט') ולא גדלנו את בנינו עפ"י דרכי התורה, וחשבנו כי נושע
ע"י תפלת צדיק וגאון הדור, והנה מצאנוהו מת, כי נסתלק מאתנו ונשמתו
עלחה השמימה, ע"כ עלינו לקבל על עצמנו כי כאשר יושיענו ה' מצרתנו נלך
בדרכי אבותינו הקדושים לשמור את דרך ה' ולגדל את בנינו לתורה ויראת
ה', כאשר ידוע כי הגאון הצדיק הנפטר זצלה"ה הי' מוכיח בדרשותיו על דבר
חנוך הבנים וגם בספרו היקר בהקימתו הוא מדבר אודות זה בשברון רוח,
זעכשו נעתיר ונרבה תחנונים ונוריד דמעות על פטירתו והסתלקותו, ובזכות
הגאון הצדיק הנפטר זצ"ל נזכה להושע בקרוב ויקום בנו, ויעתר ה' לארץ
והש"ת יאמר לצרותינו די ויחיש לגאלינו ובלצ"ג בב"א.

